

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
Φορμίωνος 83, Καισαριανή, τ.κ. 161 21. Τηλ. 210-7224123 fax.: 210-7223584
(Internet) <http://www.imkby.gr> - (e-mail) info@imkby.gr

Άριθμ. Πρωτ. Φ.1/3/113

Έν Καισαριανῇ τῇ 17ῃ Μαρτίου 2026

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 326η

Θέμα : « Ἀ ν ά σ τ α σ ι ς »

Πρός

τούς Πανοσι(ολογι)ωτάτους καί Αἰδεσιμ(ολογι)ωτάτους

Πρεσβυτέρους

τούς Ἱεροκήρυκες καί τούς Ἐφημερίους

τόν Ἱερολογιώτατο Διάκονο

καί τίς Ὁσιώτατες Μοναχές

τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας.

Ἀγαπητοὶ Πατέρες καὶ Ἀδελφοί

Χαίρετε ἐν Κυρίῳ

Εὐρισκόμενοι ὀλίγον πρό τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Ἑβδομάδος ἀπευθύνουμε τὴν παροῦσα Ἐγκύκλιό μας κατὰ τὸ ἔθος γιὰ νὰ κατανοήσουμε τὸ νόημα τοῦ γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ποὺ θὰ ἐορτάσουμε χαρμόσυνα σέ ὅλο τὸν κόσμο. Ἡ παροῦσα Ἐγκύκλιός μας χωρίζεται σέ δύο μέρη.

Στό Α' μέρος γίνεται μία ἐκτενέστατη ἀναφορά στό γεγονός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πηγῶν τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ στό Β' μέρος δίδονται οἱ σχετικές ὁδηγίες μας γιὰ τὴν πνευματικὴ διακονία τῶν κληρικῶν μας πρὸς τοὺς πιστοὺς τῆς Ἐκκλησίας μας κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Ἑβδομάδος.

Ἀνάσταση

Ἡ βιβλικὴ ἰδέα τῆς ἀναστάσεως δέν μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ καθόλου μέ τὴν ἐλληνικὴ ἰδέα τῆς ἀθανασίας. Σύμφωνα μέ τὴν ἐλληνικὴ ἀντίληψη, ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἄφθαρτη ἀπὸ τὴν ἴδια τῆς τῆ φύση, εἰσέρχεται στὴ θεϊκὴ ἀθανασία μόλις ὁ θάνατος τὴν

ἀπελευθερώσει ἀπό τὰ δεσμά τοῦ σώματος. Σύμφωνα μέ τή βιβλική ἀντίληψη, ὁλόκληρο τό ἀνθρώπινο πρόσωπο εἶναι καταδικασμένο ἀπό τήν παροῦσα κατάστασή του νά ὑποκύψει στήν ἐξουσία τοῦ Θανάτου: ἡ ψυχὴ θά μείνει αἰχμάλωτη στόν ἄδη, ἐνῶ τό σῶμα θά σαπίσει στόν τάφο. Αὐτό θά εἶναι ὅμως μιά μεταβατική κατάσταση, ἀπό τήν ὁποία ὁ ἄνθρωπος θά ξαναστηθεῖ ζωντανός μέ τη χάρη τοῦ Θεοῦ, ὅπως ξανασηκώνεται κανεῖς ἀπό τή γῆ ὅπου κείτεται, ὅπως ἀνανήφει κανεῖς ἀπό τόν ὕπνο του. Διατυπωμένη ἤδη ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη, ἡ ἰδέα τῆς ἀναστάσεως ἀποβαίνει τό κέντρο τῆς πίστεως καί τῆς ἐλπίδας τῶν χριστιανῶν, ἀφότου ὁ ἴδιος ὁ Χριστός ξανάρθε στή ζωή, ὡς «πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν»¹.

Α . Παλαιά Διαθήκη

I. Ο ΚΥΡΙΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Ἡ πρώτη καί κυρίαρχη διδασκαλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πού τονίζεται ὅτι ὁ Θεός εἶναι Κύριος τῆς ζωῆς. Οἱ φυσιολατρικές θρησκεῖες τῆς ἀρχαίας Ἀνατολῆς ἔδιναν ἐξέχουσα θέση στό μύθο τοῦ Θεοῦ πού πεθαίνει κι ἀνασταίνεται, δραματική παράσταση μιᾶς κοινῆς ἀνθρώπινης ἐμπειρίας πού συνοψίζεται στό ἀνοιξιάτικο ξαναφανέρωμα τῆς ζωῆς ὕστερα ἀπό τή χειμερινή της νάρκη. Ὁ Ὅσιρις στήν Αἴγυπτο, ὁ Ταμμούζ στή Μεσοποταμία καί ὁ Βάαλ στή Χαναάν (πού τά μεταγενέστερα χρόνια ἔγινε Ἄδωνις) ἦταν θεοί αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Τό δράμα τους, πού ἀνάγεται στόν

¹ Κολοσσαεῖς 1, 18.

ἀρχέγονο καιρό ἐπαναλαμβάνονταν ἀδιάκοπα στή φυσική ἀνακύκληση. Μέ τήν ἀναπαράσταση τοῦ δράματος σέ μιά ἱερή τελετή, πίστευαν πώς οἱ τελετουργίες συντελοῦσαν στήν ἀποτελεσματική φυσική ἀνανέωση, τόσο σημαντική γιά τούς ποιμενικούς καί ἀγροτικούς πληθυσμούς.

Εὐθύς ἐξαρχῆς ὅμως, ἡ ἀποκάλυψη τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης κόβει ἀπόλυτα κάθε δεσμό μ' αὐτή τή μυθολογία καί τίς τελετουργίες πού τή συνοδεύουν. Ὁ μοναδικός Θεός εἶναι καί ὁ μοναδικός κύριος τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου: «Κύριος θανατοῖ καί ζωογονεῖ, κατάγει εἰς ᾄδου καί ἀνάγει»², γιατί ἡ δύναμή του φθάνει ἀκόμα καί στόν ἴδιο τόν ᾄδη³. Ἔτσι, καί ἡ ἀνοιξιάτικη ἀναγέννηση τῆς φύσεως εἶναι ἡ ἐπενέργεια τοῦ Λόγου καί τοῦ Πνεύματός του⁴. Αὐτό ἀληθεύει πολύ περισσότερο γιά τούς ἀνθρώπους. Αὐτός λυτρώνει τήν ψυχή τους ἀπό τό λάκκο⁵ (δηλαδή στόν τάφο) καί τούς ξαναδίνει τή ζωή⁶. Δέν ἐγκαταλείπει στόν ᾄδη τήν ψυχή τῶν φίλων του καί δέν τούς ἀφήνει νά γνωρίσουν τή φθορά⁷. Αὐτές οἱ ἐκφράσεις εἶναι χωρίς ἄλλο ὑπερβολικές, καί ἔχουν σκοπό νά ἐκφράσουν μιά προσωρινή ἀποτροπή τοῦ θανάτου. Τά θαύματα ἀναστάσεως ὅμως πού ἐπιτελοῦν οἱ προφῆτες Ἡλίας καί

² Ἀ Βασιλειῶν 2,6 Δευτερονομίου 32, 39.

³ Ἀμώς 9, 2. Ψαλμοῦ 138, 8.

⁴ Βλ Γενέσεως 1, 11 ἐξ. 22.28. 8,22. Ψαλμοῦ 103.29 ἐξ.

⁵ Ψαλμοῦ 102,4.

⁶ Ψαλμοῦ 40, 3. 79.19.

⁷ Ψαλμοῦ 15.10 ἐξ.

Ἐλισσαῖος⁸ δείχνουν ὅτι ὁ Θεός μπορεῖ νά ζωοποιήσῃ ἀκόμα καί τούς νεκρούς, ἀνακαλώντας τους ἀπό τόν ἄδη ὅπου εἶχαν κατέβει. Αὐτές οἱ ἐπιστροφές στή ζωή προφανῶς δεν ἔχουν πιά τίποτα τό κοινό μέ τή μυθική ἀνάσταση τῶν νεκρῶν θεῶν, ἐκτός ἀπό αὐτή τήν ἀναπαράσταση μέ κατηγορίες τοῦ χώρου, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ ἀνάσταση εἶναι ἓνα ξανανέβασμα ἀπό τήν καταχθόνια ἄβυσσο στή γῆ τῶν ζωντανῶν.

II. Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Σέ μία πρώτη σειρά κειμένων, αὐτή ἡ εἰκόνα τῆς ἀναστάσεως χρησιμεύει γιά νά ἐκφράσῃ τή συλλογική ἐλπίδα τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραήλ. Χτυπημένος ἀπό τίς τιμωρίες τοῦ Θεοῦ, ὁ λαός αὐτός μοιάζει μὲ ἓναν ἄρρωστο πού τόν παραμονεύει ὁ θάνατος⁹, ἢ μᾶλλον μὲ ἓνα πτῶμα πού ἔγινε λεία τοῦ Θανάτου. Ἄν ὅμως μετανοήσῃ, ὁ Κύριος δέ θά τόν ξαναφέρει στή ζωή: *«Πορευθῶμεν καὶ ἐπιστρέψωμεν πρὸς Κύριον!... Ὑγιαίνει ἡμᾶς μετὰ δύο ἡμέρας, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἐξαναστησόμεθα καὶ ζησόμεθα ἐνώπιον αὐτοῦ»*¹⁰.

Δέν εἶναι αὐτή μία ἀπλή ἀνθρώπινη εὐχή, γιατί οἱ προφητικές ἐπαγγελίες μαρτυροῦν ρητά πῶς ἔτσι πρόκειται νά γίνῃ. Μετά τή δοκιμασία τῆς ἐξορίας, ὁ Θεός θ' ἀναστήσῃ τό λαό του, ὅπως, στό ὄραμα τοῦ Ἰεζεκιήλ, ξαναδίνει τή ζωή στά ξερά ὅστᾳ¹¹. Θά

⁸ Γ' Βασιλειῶν 17, 11-23. Δ' Βασιλειῶν 4,33 ἐξ. 13.21.

⁹ Βλ. Ἡσαΐου 1,5 ἐξ.

¹⁰ Ὡσηέ 6,1 ἐξ.

¹¹ Ἰεζεκιήλ 37, 1-14.

ξυπνήσει τήν Ἰε-ρουσαλήμ καί θά τήν κάνει νά σηκωθεῖ ἀπό τό χῶμα ὅπου κειτόταν σάν πεθαμένη¹². Θά κάνει νά ξαναζήσουν οἱ νεκροί, νά ξαναζωντανέψουν τά πτώματά τους, νά ξυπνήσουν ὅσοι κοιμοῦνται στό χῶμα¹³. Πρόκειται ἀσφαλῶς γιά ἀνάσταση μεταφορική, ἀλλά καί γι' ἀληθινή ἀπελευθέρωση ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ ἄδη: «*Ποῦ ἡ δίκη σου, θάνατε; ποῦ τὸ κέντρον σου, ἄδη;*»¹⁴. Ὁ Θεός νικά λοιπόν τό θάνατο πρός ὄφελος τοῦ λαοῦ του. Ἀκόμα καί τό πιστό μέρος τοῦ Ἰσραήλ υπέκυψε, γιά ἓνα διάστημα, στήν ἐξουσία τοῦ ἄδη, ὅπως ὁ δοῦλος τοῦ Κυρίου πού πέθανε καί ἐνταφιάστηκε μαζί μέ τούς ἀνόμους¹⁵. Θά ἔρθει ὅμως ἡ μέρα πού, ὅπως ὁ *Δοῦλος*, καί τό *ὑπόλειμμα τῶν δικαίων* θά γίνει μακρόβιο, θά δεῖ τό φῶς καί θά διαμοιραστεῖ τά τρόπαια τῆς νίκης¹⁶. Πρόκειται γιά ἓνα πρῶτο, ἀκατάληπτο ἀκόμη σκιαγράφημα μιᾶς ἐπαγγελίας τῆς ἀναστάσεως, χάρις στήν ὁποία οἱ δίκαιοι πού πάσχουν θά δοῦν τελικά τόν Ὑπερασπιστή τους νά προβάλλει καί ν' ἀναλαμβάνει τήν ὑπόθεσή τους¹⁷.

III. Η ΑΤΟΜΙΚΗ ΑΝΑΣΤΑΣΗ

Ἡ ἀποκάλυψη κάνει ἓνα ἀκόμη βῆμα μέ τήν κρίση τῆς ἐποχῆς τῶν Μακκαβαίων (2^{ος} αἰῶνας)¹⁸. Ὁ διωγμός τοῦ Ἀντίοχου καί ἡ ἐμπειρία τοῦ μαρτυρίου θέτουν ἔντονα τό πρόβλημα τῆς ἀτομικῆς

¹² Ἡσαΐου 51,17. 60,1.

¹³ Ἡσαΐου 26,19.

¹⁴ Ὡσηέ 13, 14.

¹⁵ Ἡσαΐου 53, 8 ἐξ. 12.

¹⁶ Ἡσαΐου 53, 10 ἐξ.

¹⁷ Βλ. Ἰώβ 19,25 ἐξ, ὅπως ἐπανερμηνεύεται στή Vulgata.

άνταποδόσεως. Αποτελεῖ βέβαια βασική πεποίθηση πώς πρέπει ν' αναμένει κανείς τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί τόν τελικό θρίαμβο τοῦ λαοῦ τῶν Ἁγίων τοῦ Ὑψίστου, πού τά ἀνήγγειλαν ἀπό καιρό οἱ προφῆτες¹⁹. Ἀλλά οἱ ἅγιοι πού πέθαναν γιά τήν πίστη τί θ' ἀπογίνουν; Ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Δανιήλ, ἀπαντᾷ: «Καί πολλοί τῶν καθευδόντων ἐν γῆς χώματι ἐξεγερθήσονται, οὗτοι εἰς ζωὴν αἰώνιον καὶ οὗτοι εἰς ὄνειδισμόν καὶ εἰς αἰσχύνην αἰώνιον»²⁰. Ἡ εἰκόνα λοιπόν πού χρησιμοποιεῖ ὁ Ἰεζεκιήλ, καί ὁ Ἡσαΐας στό κεφάλαιο 26 γιά τήν ἀνάσταση πρέπει νά κατανοηθεῖ ρεαλιστικά: ὁ Θεός θά ξανανεβάσει τοὺς νεκρούς ἀπό τόν ᾅδη γιά νά συμμετάσχουν στή Βασιλεία. Ἡ νέα ὁμως ζωή στήν ὁποία θά περάσουν δέ θά μοιάζει πιά μέ τή ζωή τοῦ παρόντος κόσμου, ἀλλά θά εἶναι μιὰ ζωή μεταμορφωμένη²¹. Αὕτη εἶναι ἡ ἐλπίδα πού στηρίζει τοὺς Μάρτυρες στή δοκιμασία τους: μποροῦν νά τοὺς σκοτώσουν σωματικά, ἀλλά ὁ Θεός πού δημιουργεῖ, ἀνασταίνει κιόλας²². Ἀντίθετα, γιά τοὺς ἀνόμους δέ θά ὑπάρξει ἀνάσταση ζωῆς²³. Ἀπό τή

¹⁸ Οἱ Μακκαβαῖοι ἦταν μιὰ ἰουδαϊκή παράταξη (2ος αἰ. π.Χ.). Ὁ πρῶτος ἀρχηγός τῶν Μακκαβαίων, ὁ Ματταθίας, εἶχε ἐπαναστατήσει κατὰ των Σελευκιδῶν τῆς Συρίας καί συγκεκριμένα κατὰ τοῦ Ἀντίοχου Δ' Ἐπιφανοῦς (167 π.Χ.). Μετά τό θάνατο τοῦ Ματταθία, τόν ἀγῶνα ἀνάλαβε ὁ γιός του, Ἰούδας Μακκαβαῖος, ἀπό τόν ὁποῖο πῆρε καί τό ὄνομα του τό κίνημα αὐτό, πού κατάφερε νά καταλάβει τήν Ἱερουσαλήμ καί νά ἀποκαταστήσει τήν μονοθεϊστική λατρεία (χειμῶνας 164/3 π.Χ.).

¹⁹ Δανιήλ 7,13 ἐξ. 27. Βλ. 44.

²⁰ Δανιήλ 12,2.

²¹ Δανιήλ 12, 3.

²² Β' Μακκαβαίων 7,9.11.22: 14 46.

²³ Β' Μακκαβαίων 7, 14.

στιγμή αυτή, ή διδασκαλία για τήν ανάσταση γίνεται κοινό κτῆμα τοῦ ἰουδαϊσμοῦ. Ἄν ή αἵρεση τῶν σαδδουκαίων, προσκολλημένη στό παρελθόν, δέν τήν ἀποδέχεται²⁴, καί μάλιστα τήν εἰρωνεύεται μέ γελοῖες ἐρωτήσεις²⁵, τήν κηρύττουν ὅμως οἱ φαρισαῖοι ὅπως καί ή αἵρεση ἀπό τήν ὁποία προέρχεται τό βιβλίο τοῦ Ἐνώχ (πιθανῶς ὁ παλαιός Ἑσσαισμός). Ἐνῶ ὅμως ὀρισμένοι τήν ἐρμηνεύουν ὑλιστικά, τό βιβλίο τοῦ Ἐνώχ παρουσιάζει μιά πολύ πνευματική ἄποψη: ὅταν οἱ ψυχές τῶν νεκρῶν θά σηκωθοῦν ἀπό τόν ἄδη γιά νά ξαναγυρίσουν στή ζωή, θά μποῦν στό μεταμορφωμένο σύμπαν πού ἐπιφυλάσσει ὁ Θεός γιά τό «μέλλοντα κόσμος». Αὐτή εἶναι καί ή ἀντίληψη πού ἀποδέχεται ὁ Ἰησοῦς: «ἐν τῇ ἀναστάσει ὡς ἄγγελοι Θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσιν»²⁶.

Β . Καινή Διαθήκη

I. Ο ΠΡΩΤΟΤΟΚΟΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

I. Προοίμια. - Ὁ Ἰησοῦς δέν πιστεύει μόνο στήν ανάσταση τῶν δικαίων τήν ἔσχατη ήμέρα. Ξέρει πῶς τό μυστήριο τῆς ἀναστάσεως πρέπει νά ἐγκαινiasτεῖ ἀπό τόν ἴδιο, στόν ὁποῖον ἔδωσε ὁ Θεός τήν

²⁴ Πράξεων 23, 8.

²⁵ Ματθαίου 22, 23-28 πρλ.

²⁶ Ματθαίου 22, 30.

κυριότητα πάνω στη ζωή και στο θάνατο. Φανερώνει αυτή τη δύναμη που έλαβε από τόν Πατέρα, ξαναφέροντας στη ζωή πολλούς νεκρούς για τούς οποίους τόν παρακάλεσαν: τήν κόρη τοῦ Ἰαεῖρου²⁷, τό γιό τῆς χήρας τῆς Ναϊν²⁸, τό φίλο Του Λάζαρο²⁹. Αὐτές οἱ ἀναστάσεις, πού θυμίζουν τά θαύματα τῶν προφητῶν, ἀποτελοῦν ἤδη τή συγκαλυμμένη ἐξαγγελία τῆς δικῆς Του ἀναστάσεως, ἡ ὁποία θά εἶναι ὅμως τελείως διαφορετικῆς φύσεως. Σ' αὐτά ὁ Ἰησοῦς προσθέτει σαφεῖς προαγγελίες: ὁ Υἱός τοῦ Ἀνθρώπου πρέπει νά πεθάνει καί ν' ἀναστηθεῖ τήν τρίτη ἡμέρα³⁰. Μιά τέτοια προαγγελία, σύμφωνα μέ τόν εὐαγγελιστή Ματθαῖο, εἶναι τό «σημεῖον Ἰωνᾶ»: «ἔσται ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας»³¹. Εἶναι ἀκόμα τό «σημεῖον» τοῦ Ναοῦ: «Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν», «ἔλεγε δὲ περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ»³². Αὐτή ἡ ἐξαγγελία μιᾶς ἀναστάσεως ἐκ νεκρῶν παραμένει ἀκατανόητη καί γιὰ τούς ἴδιους τούς Δώδεκα³³. Ἀκόμα περισσότερο εἶναι ἀκατανόητη γιὰ τούς ἐχθρούς τοῦ Ἰησοῦ, πού τήν παίρνουν ὡς ἀφορμή γιὰ νά ζητήσουν νά φρουρηθεῖ ὁ τάφος του³⁴.

²⁷ Μάρκου 5, 21 -42 πρλ.

²⁸ Λουκᾶ 7, 11-17.

²⁹ Ἰωάννου 11.

³⁰ Μάρκου 8.31: 9.31: 10.34 πρλ.

³¹ Ματθαίου 12, 40.

³² Ἰωάννου 2,19 ἔξ. βλ. Ματθαίου . 26, 61 πρλ.

³³ Μάρκου . 9, 10.

³⁴ Ματθαίου . 27, 63 ἔξ.

2. *Ἡ πασχαλινὴ ἐμπειρία.* Οἱ Δώδεκα δὲν εἶχαν λοιπόν ἀντιληφθεῖ ὅτι ἡ ἐξαγγελία τῆς Ἀναστάσεως ἀπὸ τίς Γραφές ἀφοροῦσε προπάντων τὸν ἴδιο τὸν Ἰησοῦ³⁵. Γι' αὐτό καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἐνταφιασμός Του τοὺς ἔκαναν ν' ἀπελπιστοῦν³⁶. Τίποτα ἄλλο δὲν μπορεῖ νά τοὺς ὀδηγήσει στὴν πίστιν ἐκτός ἀπὸ τὴν πασχαλινὴ ἐμπειρία. Ἡ εὕρεση τοῦ κενοῦ τάφου δεν ἀρκεῖ γιὰ νά τοὺς πείσει, γιατί θά μποροῦσε νά ἐρμηνευτεῖ σάν ἀπλὴ ἐξαφάνιση τοῦ πτώματος³⁷: μόνο ὁ Ἰωάννης πιστεύει ἀμέσως³⁸.

Στὴ συνέχεια ὅμως ἀρχίζουν οἱ ἐμφανίσεις τοῦ Ἀναστάντος. Ὁ κατάλογος πού παραθέτει ὁ Παῦλος³⁹ καὶ ὁ κατάλογος τῶν Εὐαγγελιστῶν δὲν συμπίπτουν ἀπόλυτα. Ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς ὅμως λίγο ἐνδιαφέρει. Ὁ Ἰησοῦς ἐμφανίζεται «ἐπὶ ἡμέρας πλείους»⁴⁰ ἢ ἀκριβέστερα «δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα»⁴¹, ὡς τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναλήψεώς Του. Οἱ διηγήσεις ὑπογραμμίζουν τὸ συγκεκριμένο χαρακτήρα αὐτῶν τῶν ἐμφανίσεων: αὐτός πού ἐμφανίζεται εἶναι πράγματι ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ. Οἱ Ἀπόστολοι Τὸν βλέπουν καὶ Τὸν ἀγγίζουν⁴² τρῶνε μαζί Του⁴³. Εἶναι κοντά τους, ὅχι σάν

³⁵ Ἰωάννου 20, 9.

³⁶ Βλ. Μάρκου . 16, 14: Λουκᾶ 24, 21-24.37. Ἰωάννου 20,19.

³⁷ Λουκᾶ 24, 11 ἐξ. Ἰωάννου 20, 2.

³⁸ Ἰωάννου 20, 8.

³⁹ Ἀ Κορινθίους 15, 5 ἐξ.

⁴⁰ Πράξεων 13, 31.

⁴¹ Πράξεων 1, 3.

⁴² Λουκᾶ 24,36-40: Ἰωάννου 20,19-29.

⁴³ Λουκᾶ 24,29 ἐξ. 41 ἐξ. Ἰωάννου 21, 9-13. Πράξεων 10,41.

φάντασμα, αλλά μέ τό σῶμα Του⁴⁴. Αυτό τό σῶμα ὅμως δέν υπόκειται στούς συνηθισμένους περιορισμούς τῆς ἐπίγειας ζωῆς⁴⁵. Ὁ Ἰησοῦς ἐπαναλαμβάνει βέβαια τίς πράξεις πού ἔκανε καί στό διάστημα τῆς δημόσιας ζωῆς Του, κι αὐτό ἐπιτρέπει τήν ἀναγνώρισή Του⁴⁶, ἀλλά τώρα βρίσκεται στήν ἔνδοξη κατάσταση πού περιέγραφαν τά ἰουδαϊκά ἀποκαλυπτικά κείμενα. Ὁ λαός δέν εἶναι πιά θεατής αὐτῶν τῶν ἐμφανίσεων, ὅπως ἦταν θεατής τοῦ Πάθους καί τοῦ θανάτου. Ὁ Ἰησοῦς ἐπιφυλάσσει τίς ἐμφανίσεις Του στούς μάρτυρες πού ὁ ἴδιος ἐξέλεξε⁴⁷ καί πού ὁ τελευταῖος τους εἶναι ὁ Παῦλος στό δρόμο τῆς Δαμασκοῦ⁴⁸: ἀπό μάρτυρες, τούς ἀναδεικνύει Αποστόλους του. Ἐμφανίζεται σ' αὐτούς «καί οὐχί τῷ κόσμῳ»⁴⁹, γιατί ὁ κόσμος δέν ἀποδέχεται τήν πίστη. Ἀκόμα καί οἱ φύλακες τοῦ τάφου, τρομοκρατημένοι ἀπό τή μυστηριώδη θεοφάνεια⁵⁰, δέ βλέπουν τόν ἴδιο τό Χριστό. Γι' αὐτό εἶναι ἀδύνατη ἡ περιγραφή τοῦ γεγονότος τῆς ἀναστάσεως, δηλαδή τῆς στιγμῆς πού ὁ Ἰησοῦς ἐπανέρχεται ἀπό τό θάνατο. Ὁ Ματθαῖος ἀπλῶς τό ὑπαινίσσεται σέ μιά συμβατική γλώσσα, πού τή δανεῖζεται ἀπό τίς Γραφές⁵¹: σεισμός τῆς γῆς, ἐκτυφλωτική λάμψη, ἐμφάνιση τοῦ Ἀγγέλου τοῦ Κυρίου. Ἔτσι περνάει κανείς ὁ ἕναν ὑπερβατικό χῶρο

⁴⁴ Ματθαίου 28,9. Λουκᾶ 24,37 Ἐξ. Ἰωάννου 20,20.27 ἔξ.

⁴⁵ Ἰωάννου 20,19: βλ. 20,17.

⁴⁶ Λουκᾶ 24, 30 ἔξ. Ἰωάννου 21,6-12.

⁴⁷ Πράξεων 2,32. 10.41: 13.31.

⁴⁸ Ἀ Κορινθίους 15, 8.

⁴⁹ Ἰωάννου 14, 22.

⁵⁰ Ματθαίου 28, 4.

⁵¹ Ματθαίου 28, 2 ἔξ.

γιά τόν όποϊον μόνο οί έκφράσεις πού προέρχονται από τήν Παλαιά Διαθήκη μποροῦν νά μᾶς δώσουν κάποια ἰδέα, ἐνῶ ἡ πραγματικότητα στήν ὁποία ἀναφέρονται παραμένει καθαυτήν ἄρρητη.

3. Τό εὐαγγέλιο τῆς ᾽Αναστάσεως στό ἀποστολικό κήρυγμα.

Ἀπό τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ἡ ᾽Ανάσταση ἀποτελεῖ τό ἐπίκεντρο τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος, γιατί ἀποκαλύπτεται ὡς τό βασικό περιεχόμενο τῆς χριστιανικῆς πίστεως⁵². Αὐτό τό εὐαγγέλιο τοῦ Πάσχα εἶναι πρῖν ἀπ' ὅλα ἡ μαρτυρία γιά ἕνα γεγονός: ὁ Ἰησοῦς σταυρώθηκε καί πέθανε, ἀλλά ὁ Θεός τόν ἀνέστησε καί φέρνει μ' Αὐτόν τή σωτηρία στούς ἀνθρώπους. Αὐτή εἶναι ἡ κατήχηση τοῦ Πέτρου πρὸς τούς Ἰουδαίους⁵³ καί ἡ ὁμολογία του μπροστά στό συνέδριο⁵⁴, διδασκαλία τοῦ Φιλίππου στόν Αἰθίοπα εὐνοῦχο⁵⁵, τοῦ Παύλου στούς Ἰουδαίους⁵⁶ καί στούς εἰδωλολάτρες⁵⁷ καί ἡ ὁμολογία του μπροστά στούς κριτές του⁵⁸. Κι αὐτό δέν εἶναι τίποτα ἄλλο ἀπό τό ἴδιο τό περιεχόμενο τῆς πασχαλινῆς ἐμπειρίας.

Ἀναφορικά μ' αὐτή τήν ἐμπειρία σημειώνεται πάντα ἕνα σημαντικό σημεῖο: ἡ συμφωνία της μέ τίς Γραφές⁵⁹. Ἀπό τή μιά

⁵² Πράξεων 2, 22-35.

⁵³ Πράξεων 3, 14 ἐξ.

⁵⁴ Πράξεων 4, 10.

⁵⁵ Πράξεων 8, 35.

⁵⁶ Πράξεων 13, 33. 17,3.

⁵⁷ Πράξεων 17, 31.

⁵⁸ Πράξεων 23,6.

⁵⁹ Βλ. Ἀ Κορινθίους 15, 3 ἐξ.

μεριά, ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ ἐκπληρώνει τίς προφητικές ἐπαγγελίες: τὴν ἐπαγγελίαν γιὰ τὴν ἔνδοξη ἐξύψωσις τοῦ Μεσσία στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ⁶⁰, γιὰ τὸ δοξασμὸ τοῦ Δούλου τοῦ Κυρίου⁶¹ γιὰ τὴν ἐνθρόνισις τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου⁶². Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, γιὰ ν' ἀποδώσουν αὐτὸ τὸ μυστήριον, πού βρίσκεται πέρα ἀπὸ τὴν κοινὴν ἱστορικὴ ἐμπειρία, τὰ ἀγιογραφικὰ κείμενα χρησιμοποιοῦν ἓνα σύνολο ἐκφράσεων πού σκιαγραφοῦν τίς διάφορες πτυχές του: ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Ἅγιος πού ὁ Θεὸς τὸν γλιτώνει ἀπὸ τὴ φθορά τοῦ Ἄδου⁶³, εἶναι ὁ νέος Ἀδάμ πού στὰ πόδια του ὁ Θεὸς ἔθεσε τὰ πάντα⁶⁴, εἶναι ἡ πέτρα πού περιφρονήθηκε ἀπὸ τοὺς οἰκοδόμους κι ὁμως ἔγινε ἀκρογωνιαίος λίθος⁶⁵. Ἔτσι, ὁ δοξασμένος Χριστὸς παρουσιάζεται ὡς τὸ κλειδί ὅλης τῆς Γραφῆς, πού ἀπὸ πρὶν ἀναφερόταν ὁ Αὐτόν⁶⁶.

4. Ἐννοια καὶ σπουδαιότητα τῆς Ἀναστάσεως.

Στὸ μέτρο πού τὸ ἀποστολικὸ κήρυγμα συνδέει μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο τὴν Ἀνάστασις μὲ τίς Γραφές, ἐπεξεργάζεται καὶ μιὰ θεολογικὴ ἐρμηνεία τοῦ γεγονότος. Ὡς ἐξύψωσις τοῦ Υἱοῦ ἀπὸ τὸν Πατέρα⁶⁷, ἡ Ἀνάστασις βάζει τὴ σφραγίδα τοῦ Θεοῦ στὸ ἔργο τῆς ἀπολυτρώσεως πού ἐγκαινιάστηκε μὲ τὴν ἐνσάρκωσις καὶ

⁶⁰ Πράξεων 2, 34. 13.32 ἐξ.

⁶¹ Πράξεων 4, 32 Φιλ 2,7 ἐξ.

⁶² Πράξεων 7,56 βλ. Ματθαίου 26, 64 πρλ.

⁶³ Πράξεων 2,25-32. 13,35 ἐξ. Βλ. Ψαλμοῦ 15, 8-11.

⁶⁴ Ἀ Κορινθίους 15,27. Ἑβραίους 1,5-13 βλ. Ψαλμοῦ 8.

⁶⁵ Πράξεων 4,11. βλ. Ψαλμοῦ 117,22.

⁶⁶ Βλ. Λουκᾶ 24,27.44 ἐξ.

⁶⁷ Πράξεων 2, 22 ἐξ. Ρωμαίους 8,11. βλ. Ἰωάννου 17,1 ἐξ.

ἐκπληρώθηκε μέ τό σταυρό. Μέ τήν Ἀνάσταση ὁ Ἰησοῦς ἀναδεικνύεται «Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐν δυνάμει»⁶⁸. «Κύριος καὶ Χριστὸς»⁶⁹, «ἀρχηγὸς καὶ σωτὴρ»⁷⁰, «κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν»⁷¹. Ἀφοῦ ἀνέβηκε κοντά στόν Πατέρα⁷², μπορεῖ τώρα νά δώσει στούς ἀνθρώπους τό Πνεῦμα πού εἶχε ὑποσχεθεῖ⁷³. Ἔτσι ἀποκαλύπτεται πλήρως τό βαθύτερο νόημα τῆς ἐπίγειας ζωῆς Του: αὐτή ἡ ζωή ἦταν ἡ φανέρωση ἐδῶ στή γῆ τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀγάπης Του καί τῆς χάρης Του⁷⁴. Φανέρωση συγκαλυμμένη, γιατί ἡ δόξα δέν ἦταν ἀντιληπτή παρά μόνο μέσα ἀπό σημεῖα⁷⁵ ἢ γιά σύντομα χρονικά διαστήματα, ὅπως στή Μεταμόρφωση⁷⁶. Τώρα πού ὁ Ἰησοῦς εἰσῆλθε ὀριστικά στή δόξα, ἡ φανέρωση συνεχίζεται μέσα στήν Ἐκκλησία, μέ τά θαύματα⁷⁷ καί μέ τή δωρεά τοῦ Πνεύματος ὁ ὅσους πιστεύουν⁷⁸. Ἔτσι ὁ Ἰησοῦς, «πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν»⁷⁹ εἰσῆλθε πρῶτος ὁ αὐτόν τό νέο κόσμος⁸⁰ πού εἶναι τό λυτρωμένο σύμπαν. Ὡς «κύριος

⁶⁸ Ρωμαίους 1, 4 βλ. Πράξεων 13,33. Ἑβραίους 1,5. 5,5. Ψαλμοῦ 2,7.

⁶⁹ Πράξεων 2, 36.

⁷⁰ Πράξεων 5, 31.

⁷¹ Πράξεων 10,42. Ρωμαίους 14, 9. Ἁ Τιμόθεον 4,1.

⁷² Ἰωάννου 20, 17.

⁷³ Ἰωάννου 20,22. Πράξεων 2, 33.

⁷⁴ Ἁ Τιμόθεον 1,10. Τίτον 2,11. 3,4.

⁷⁵ Ἰωάννου 1,11.

⁷⁶ Λουκᾶ 9, 32.35 πρλ. Βλ. Ἰωάννου 1,14.

⁷⁷ Πράξεων 3, 16

⁷⁸ Πράξεων 2, 38 ἐξ. 10.44 ἐξ.

⁷⁹ Πράξεων 26, 23. Κολοσσαεῖς 1,18. Ἀποκαλύψεως 1,5.

⁸⁰ Ἡσαΐου 65, 17.

τῆς δόξης»⁸¹ εἶναι ὁ αἷτιος τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων⁸². Ἐνισχυμένος μέ τῇ θεϊκῇ ἐξουσία, δημιουργεῖ ἕναν ἅγιο λαό δικό του⁸³, πού τόν ὁδηγεῖ πάνω στά ἴχνη του.

II. Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ἡ ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ δίνει μιά λύση στό πρόβλημα τῆς σωτηρίας ὅπως αὐτό τίθεται στόν καθένα μας. Ἡ ἀνάσταση εἶναι πρωταρχικό ἀντικείμενο τῆς πίστεώς μας καί συνάμα βάση τῆς ἐλπίδας μας, τῆς ὁποίας προσδιορίζει τό στόχο. Ὁ Ἰησοῦς ἀναστήθηκε ὡς «ἀπαρχή τῶν κεκοιμημένων»⁸⁴, κι αὐτό θεμελιώνει τήν προσδοκία μας γιά τήν ἀνάσταση τῆς ἔσχατης ἡμέρας. Ἀκόμη περισσότερο, ὁ Ἰησοῦς εἶναι προσωποποιημένη «ἡ ἀνάστασις καί ἡ ζωή, ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται»⁸⁵. Αὐτό στηρίζει τή βεβαιότητά μας ὅτι μετέχουμε ἀπό τώρα στό μυστήριο τῆς νέας ζωῆς, πού ὁ Χριστός μᾶς τήν κάνει προσιτή μέσα ἀπό τά μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας.

1. Ἡ ἀνάσταση τῆς ἔσχατης ἡμέρας.

Τήν Ἰουδαϊκή πίστη στήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν τήν ἐγγυήθηκε ὁ Ἰησοῦς, μέτῃν προοπτική μιᾶς ξανάκερδισμένης

⁸¹ Ἀ Κορινθίους 2,8. βλ. Ἰακώβου 2,1. Φιλιππησίους 2,11.

⁸² Πράξεων 3, 6.

⁸³ Ἀ Πέτρου 2, 9 ἐξ.

⁸⁴ Ἀ Κορινθίους 15, 20.

⁸⁵ Ἰωάννου 11, 25.

ἀκεραιότητας καί μιᾶς ριζικῆς μεταμορφώσεως⁸⁶. Ἄν αὐτό τό χαρακτηριστικό παραλείπεται ἀπό τόν πίνακα τῆς ἔσχάτης Ημέρας, ὅπως τή ζωγραφίζει ἡ συνοπτική ἀποκάλυψη⁸⁷, δέν εἶναι σημαντικό. Αὐτή ἡ πίστη ὡστόσο δεν ἀποκτᾷ τήν ὀριστική σημασία της παρά μόνο μετά τήν προσωπική ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ἀρχέγονη χριστιανική κοινότητα παρέμεινε συνειδητά πιστή, ὡς πρός αὐτό τόσημείο, στήν Ἰουδαϊκή πίστη⁸⁸, ἀλλά ἡ ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἐκείνη πού τῆς δίνει στό ἐξῆς μιά ἀντικειμενική βάση. Ὁ ἀναστηθοῦμε ὅλοι, γιατί ἀναστήθηκε ὁ Ἰησοῦς: «Ὁ ἐγείρας τόν Χριστόν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσῃ καί τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ Πνεῦμα ἐν ὑμῖν»⁸⁹.

Στό εὐαγγέλιο τοῦ Ματθαίου, ἡ ἀφήγηση τῆς ἀνάστάσεως τοῦ Ἰησοῦ ὑπογραμμίζει ἤδη τό σημεῖο αὐτό πολύ συγκεκριμένα: τή στιγμή πού ὁ Ἰησοῦς ξανανεβαίνει νικητής ἀπό τόν ἄδη ὅπου εἶχε κατέβει, οἱ δίκαιοι, πού προσδοκοῦσαν ἐκεῖ τήν προσέγγισή τους στήν οὐράνια χαρά, σηκώνονται γιά νά σχηματίσουν τήν ἀκολουθία Του στό θρίαμβό Του⁹⁰. Δέν πρόκειται γιά μιά ἐπιστροφή στήν ἐπίγεια ζωή, καί ἡ ἀφήγηση δέ μιᾶ παρά γιά παράξενες ἐμφανίσεις. Ἀλλά εἶναι μιά συμβολική περιγραφή ἀπό πρὶν ὅσων θά συμβοῦν κατά τὰ ἔσχατα. Αὐτό δέν εἶναι ἄλλωστε καί τό νόημα

⁸⁶ Ματθαίου 22, 30 ἐξ. πρλ.

⁸⁷ Ματθαίου 24 πρλ.

⁸⁸ Πράξεων 23,6. 24,15. 26, 6 ἐξ.

⁸⁹ Ρωμαίους 8,11. βλ Ἀ Θεσσαλονικεῖς 4, 14. Ἀ Κορινθίους 6,14. 15, 12-22. Β Κορινθίους 4,14.

⁹⁰ Ματθαίου 27, 52 ἐξ.

τῶν θαυματουργικῶν ἀναστάσεων πού ἐπετέλεσε ὁ Ἰησοῦς κατά τήν ἐπίγεια ζωή του;

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἀναπτύσσει ἀκόμα περισσότερο τό σκηνικό τῆς καθολικῆς ἀναστάσεως: φωνή τοῦ Ἀγγέλου, σάλπιγγα γιά τή συνάθροιση τῶν ἐκλεκτῶν, νεφέλες τῆς παρουσίας, παρέλαση τῶν ἐκλεκτῶν⁹¹. Αὐτό τό συμβατικό πλαίσιο εἶναι κλασικό στίς ἰουδαϊκές ἀποκαλύψεις, ἀλλά τό βασικό γεγονός εἶναι πιά σπουδαῖο ἀπό τόν τρόπο πού παρουσιάζεται. Ἀντίθετα πρός τίς ἐλληνικές ἀντιλήψεις, ὅπου ἡ ἀνθρώπινη ψυχή, ἀπελευθερωμένη ἀπό τά δεσμά τοῦ σώματος, βαδίζει μόνη πρός τήν ἀθανασία, ἡ χριστιανική ἐλπίδα περιλαμβάνει μιά ὀλοκληρωμένη ἀποκατάσταση τοῦ προσώπου. Προϋποθέτει συνάμα μιά καθολική μεταμόρφωση τοῦ σώματος, πού θά καταστεῖ πνευματικό, ἄφθαρτο καί ἀθάνατο⁹². Μέσα στήν προοπτική ὅπου τοποθετεῖται ὁ Παῦλος δέ θίγει ἐξάλλου τό πρόβλημα τῆς ἀναστάσεως τῶν ἀνόμων. Σκέπτεται μόνο τήν ἀνάσταση τῶν δικαίων συμμετοχή στήν εἴσοδο τοῦ Ἰησοῦ στή δόξα⁹³. Ἡ προσδοκία αὐτῆς τῆς «ἀπολυτρώσεως τοῦ σώματος»⁹⁴ εἶναι τέτοια, ὥστε ἡ χριστιανική γλώσσα, γιά νά τήν ἐκφράσει, παρουσιάζει τήν ἀνάσταση ὡς συνεχῶς ἐπικείμενη⁹⁵. Πάντως ἡ ἀνυπομονησία τῆς

⁹¹ Ἀ Θεσσαλονικεῖς 4,15 ἐξ. Β Θεσσαλονικεῖς 1,7 ἐξ. Ἀ Κορινθίους 15, 52.

⁹² Ἀ Κορινθίους 15, 35-53.

⁹³ Βλ. Ἀ Κορινθίους 15, 12.

⁹⁴ Ρωμαίους 8, 23.

⁹⁵ Ἀ Θεσσαλονικεῖς 4, 17.

χριστιανικῆς ἐλπίδας⁹⁶ δέν πρέπει νά ὀδηγεῖ σέ ἀνώφελους ὑπολογισμούς γύρω ἀπό τή χρονολογία τῆς Ἡμέρας τοῦ Κυρίου.

Ἡ Ἀποκάλυψη δίνει μιά συναρπαστική εἰκόνα τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν⁹⁷. Ὁ Θάνατος καί ὁ Ἄδης τοὺς ἐλευθερώνουν ὅλους, καλοὺς καί κακοὺς, γιά νά παρουσιαστοῦν μπροστά στόν Κριτή. Ἐνῶ ὅμως οἱ κακοὶ καταποντίζονται στό «δεύτερο θάνατο», οἱ ἐκλεκτοὶ εἰσέρχονται σέ μιά νέα ζωή, στοὺς κόλπους ἐνός μεταμορφωμένου σύμπαντος, πού ταυτίζεται μέ τόν ἀρχέγονο παράδεισο καί μέ τήν οὐράνια Ἱερουσαλήμ⁹⁸. Πῶς ἀλλιῶς, ἐκτός μόνο μέ σύμβολα, μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ μιά ἄρρητηπραγματικότητα, ἀπρόσιτη γιά τήν ἀνθρώπινη ἐμπειρία; Αὕτῃ ἡ εἰκόνα δέν ἐπαναλαμβάνεται στό 4ο εὐαγγέλιο, ἀποτελεῖ ὅμως τό ὑπόβαθρο τῶν δύο σύντομων ὑπαινιγμῶν, πού ὑπογραμμίζουν κυρίως τό ρόλο τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου στό δικό Του κάλεσμα οἱ νεκροὶ θά σηκωθοῦν⁹⁹, ἄλλοι γιά τήν αἰώνια ζωή κι ἄλλοι γιά τήν καταδίκη¹⁰⁰.

2. Ἡ χριστιανική ζωή, προκαταβολική ἀνάσταση.

Ὁ Ἰωάννης ἀναπτύσσει τόσο λίγο τήν εἰκόνα τῆς τελικῆς ἀναστάσεως, γιατί τή βλέπει νά πραγματοποιεῖται προκαταβολικά ἀπό τώρα κιόλας. Ὁ Λάζαρος πού βγαίνει ἀπό τόν τάφο

⁹⁶ Βλ. Β' Κορινθίους 5-10.

⁹⁷ Ἀποκαλύψεως 20, 11-15.

⁹⁸ Ἀποκαλύψεως 21-22.

⁹⁹ Ἰωάννου 5, 28. 6, 40.44

¹⁰⁰ Ἰωάννου 5, 29.

ἀντιπροσωπεύει συγκεκριμένα τούς πιστούς, πού τούς ἀποσπᾷ ἀπό τό θάνατο ἢ φωνή τοῦ Ἰησοῦ¹⁰¹. Ἐπίσης ὁ λόγος γιά τό ζωοποιό ἔργο τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου περιέχει ρητές διαβεβαιώσεις: «ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἔστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούονται τῆς φωνῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται»¹⁰². Αὐτή ἡ ξεκάθαρη διακήρυξη συμφωνεῖ μέ τή χριστιανική ἐμπειρία ὅπως τήν ἐκφράζει ἡ πρώτη ἐπιστολή τοῦ Ἰωάννη: «Ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν...»¹⁰³. Ὅποιος κατέχει αὐτή τή ζωή δέ θά πέσει ποτέ στήν ἐξουσία τοῦ Θανάτου¹⁰⁴. Αὐτή ἡ βεβαιότητα δέν καταργεῖ βέβαια τὴν προσδοκία τῆς τελικῆς ἀναστάσεως, ἀλλὰ μεταμορφώνει ἀπὸ τώρα μιά ζωή πού ἀνήκει πιά στή δικαιοδοσία τοῦ Χριστοῦ.

Τό ἴδιο ἔλεγε ἤδη ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὑπογραμμίζοντας τὸν ἀναστάσιμο χαρακτήρα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, πού εἶναι πραγματική συμμετοχή στή ζωή τοῦ ἀναστημένου Χριστοῦ. Ἐχοντας θαφτεῖ μαζί Του τὴν ὥρα τοῦ βαπτίσματος, ἔχουμε ἐπίσης ἀναστηθεῖ μαζί Του, γιατί ἔχουμε πιστέψει στή δύναμη τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος Τὸν ἀνέστησε ἐκ νεκρῶν¹⁰⁵. Ἡ καινούρια ζωή, στήν ὁποία ἔχουμε περάσει, εἶναι ἀκριβῶς ἡ ζωή τοῦ Ἀναστάντος¹⁰⁶. Πράγματι, ἐκείνη τὴ στιγμή εἰπώθηκε γιὰ μᾶς: «Ἐγειρε ὁ καθεύδων καὶ ἀνάστα

¹⁰¹ Ἰωάννου 11, 25 ἐξ.

¹⁰² Ἰωάννου 5, 25.

¹⁰³ Ἄ Ἰωάννου 3, 14.

¹⁰⁴ Ἰωάννου 6,50. 11,26: βλ Ρωμαίους, 5,8 ἐξ.

¹⁰⁵ Κολοσσαεῖς 2,12 Ρωμαίους 6,4 ἐξ.

¹⁰⁶ Ἐφεσίους 2,5 ἐξ.

ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστὸς»¹⁰⁷. Αὐτὴ ἡ βασικὴ βεβαιότητα ἐμπνέει ὅλη τὴ χριστιανικὴ ὑπαρξιν. Κυριαρχεῖ στὴν ἠθικὴ πού ἐπιβάλλεται στό ἐξῆς στό νέο ἄνθρωπο, τόν ἀναγεννημένο ἐν Χριστῷ: «Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστὸς ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος»¹⁰⁸. Αὐτὴ ἡ βασικὴ βεβαιότητα εἶναι ἀκόμα ἡ πηγὴ τῆς ἐλπίδας του. Γιατί ἂν ὁ χριστιανὸς περιμένει ἀνυπόμονα τὴν τελικὴ μεταμόρφωση τοῦ ταπεινοῦ σώματός του σέ σῶμα δόξας¹⁰⁹ αὐτό ὀφείλεται στό γεγονός ὅτι ἀπὸ τώρα κατέχει τόν ἀρραβώνα αὐτῆς τῆς μελλοντικῆς καταστάσεως¹¹⁰. Ἡ τελικὴ ἀνάστασή του δέ θά κάνει τίποτε ἄλλο παρά νά φανερώσει ὀλοκάθαρα ἐκεῖνο πού ὁ Χριστιανὸς εἶναι ἤδη στὴν κρυφὴ πραγματικότητα τοῦ μυστηρίου: μιὰ ζωὴ πού «κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ»¹¹¹.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Α . ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

¹⁰⁷ Ἐφεσίους 5, 14.

¹⁰⁸ Κολοσσαεῖς 3, 1 ἐξ.

¹⁰⁹ Ρωμαίους 8, 22 ἐξ. Φιλιππησίου 3.10 ἐξ. 20 ἐξ. 20 ἐξ.

¹¹⁰ Ρωμαίους 8, 23. Β' Κορινθίους 5, 5

¹¹¹ Κολοσσαεῖς 3, 4.

1. Ἐπιμέλεια γιὰ τὸν εὐπρεπισμὸ τῶν Ἱερῶν Ναῶν, ὥστε νὰ συμβάλει στὴν βίωση τῆς Ἑβδομάδος τοῦ Πάθους

α΄. Ὁ ἐσωτερικὸς διάκοσμος τῶν Ἱερῶν Ναῶν πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ ὅλο κλίμα καὶ τὸ λειτουργικὸ ἥθος τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδας, δηλαδή κατανυκτικὸς καὶ πένθιμος. Πενθοῦμε ὄχι γιὰ τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, ἀλλὰ γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας γιὰ τὶς ὁποῖες ὁ Χριστὸς θυσιάστηκε στὸν Σταυρό (Λουκᾶ κγ΄, 28-29).

β . Τὰ καλύμματα τῆς Ἁγίας Τραπέζης νὰ εἶναι ἀπὸ τὸ βράδυ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων μέχρι τὸ πέρας τῶν Μεγάλων Ὁρῶν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς πένθιμα.

γ . Ὁ φωτισμὸς τῶν Ἱερῶν Ναῶν κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ἐσπερινῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, πρέπει νὰ εἶναι ὀλιγοστός. Δέν ταιριάζουν ἄπλετες φωτοχυσίες μὲ τὸν κατανυκτικὸ χαρακτήρα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Τὸ ὀλιγοστὸ καὶ μελιχρὸ φῶς, μαζὶ μὲ τὴν τρεμάμενη φλόγα τῶν κανδηλιῶν καὶ τῶν κεριῶν συντελοῦν στὴν αὐτοσυγκέντρωση τῶν πιστῶν.

2. Ἱερὲς Ἀκολουθίες

α΄. Εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξη

Ὅλες οἱ Ἱερὲς Ἀκολουθίες θὰ τελεσθοῦν ὅπως προβλέπει τὸ «ΤΥΠΙΚΟΝ» τῆς θείας λατρείας τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας μας καὶ ἀναγράφεται στὸ ἐκδιδόμενο καὶ ἐγκεκριμένο ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας μας τόμο τῶν ΔΙΠΤΥΧΩΝ.

β . Ἡ ἀπόδοση τῶν ὕμνων

Τὰ ἐκκλησιαστικά μέλη τῶν ἡμερῶν αὐτῶν πρέπει νὰ ἀποδίδονται ἀπὸ τοὺς κ. κ. Ἱεροψάλτες μὲ προσοχή, σύμφωνα μὲ τὰ μουσικὰ βιβλία καὶ χωρὶς ἔντονους λαρυγγισμοὺς καὶ ἐπιδείξεις. Πρόκειται γιὰ μέλη καθιερωμένα, ποὺ πρέπει νὰ ψάλλονται κατὰ τὸ ἦθος καὶ ὕφος τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς δεητικὰ καὶ κατανυκτικά. Συστήσατε στοὺς Ἱεροψάλτες, νὰ μελετήσουν τὰ μέλη αὐτά, ὥστε νὰ ἀποφεύγουν ἀπαράδεκτους αὐτοσχεδιασμούς. Τὰ μέλη ψάλλονται οὔτε πολὺ ἀργά, οὔτε πολὺ γρήγορα. Ἡ μεσότης εἶναι ἡ εὐπρόσδεκτος ἐνδεδειγμένη πρακτική. Μερικὰ μέλη π.χ. τὸ «*Ἴδου ὁ Νυμφίος ἔρχεται...*», τὸ «*Τὸν Νυμφῶνά Σου βλέπω...*» κλπ. εἶναι πολὺ γνωστὰ στὸ ἐκκλησίασμα, καὶ τὰ συμπάλλει μὲ τοὺς Χοροὺς τῶν Ἱεροψαλτῶν. Συστήσατε στοὺς Ἱεροψάλτες νὰ διευκολύνουν τὸν λαὸ στὴν συμπαλμωδία καὶ νὰ ἀποφεύγουν μουσικὲς γραμμὲς ἄγνωστες στοὺς πιστοὺς ποὺ συμπάλλουν. Ἡ συμπαλμωδία δημιουργεῖ κατάνυξη καὶ ἐμπειρία συμμετοχῆς στὴν προσευχή καὶ στὴν λατρεία. Βοηθήσατε τὸν λαὸ μας νὰ συμμετέχει ὅ αὐτὴ καὶ μὴν τὸν ἀγνοεῖτε. Οἱ Ἱερές Ἀκολουθίες δέν εἶναι μουσικὲς συναυλίες οὔτε Ὅπερες.

γ'. «*Μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας*» (πρὸς Ἑβραίους ιβ' 28)

Δέν νομίζω, ὅτι χρειάζεται νὰ τονίσω, πὼς δέν δικαιολογεῖται καμμία βιασύνη στὶς Ἱερές Ἀκολουθίες τὴν Μεγάλῃ Ἑβδομάδα. Κανένα τροπάριο δέν πρέπει νὰ παραλειφθεῖ χάριν δῆθεν συντομίας. Μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ ψάλλονται δὶς. Αὐτὸ νὰ τηρηθεῖ. Οἱ πιστοὶ κρατοῦν βιβλία στὰ χέρια τους καὶ παρακολουθοῦν τὰ ψαλλόμενα μέλη. "Αν παραλείψετε κάποιο, θὰ γίνει ἀντιληπτό, θὰ σκανδαλίσετε καὶ θὰ ἐπικριθεῖτε. "Ἄλλωστε δέν θὰ κερδίσετε χρόνο. Μία φορὰ τὸν χρόνο ψάλλονται αὐτά. Κάθε παράλειψη προδίδει ἔλλειψη εὐλάβειας, καὶ ἀκόμη διάθεση περιφρονήσεως πρὸς τὴν προσευχή, ἐπειδὴ κάθε Ἱερὴ Ἀκολουθία εἶναι μία προσευχή. Καὶ ἡ προσευχή πρέπει νὰ γίνεται μὲ φόβο Θεοῦ.

Ἐξυπακούεται ὅτι ἡ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας δέν ἐπιτρέπει θεατρinισμούς καὶ ἐπιτηδευμένη ἐπίδειξη.

δ'. Διάρκεια

Κανονικὰ κάθε Ἱερὴ Ἀκολουθία Νυμφίου διαρκεῖ 2 ὥρες. Ἡ Ἀκολουθία τῶν Ἀχράντων Παθῶν 4 ὥρες. Συμβουλευθεῖτε τὸ ἰσχυρὸν Ὁρολόγιο Πρόγραμμα τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως μας. Γιὰ τὴν τήρηση ἐπακριβῶς τοῦ ὥραρίου ἐνάρξεως καὶ λήξεως τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τὴν εὐθύνη φέρουν οἱ Ἐφημέριοι τῶν Ἱερῶν Ναῶν, μὲ τοὺς ὁποίους ὀφείλουν νὰ συνεννοοῦνται οἱ κ. Ἱεροψάλτες καὶ οἱ κ. Ἐπίτροποι.

ε'. Τὰ ἀναγνώσματα

Τὰ ἀναγνώσματα κατὰ τὶς Ἱερὲς Ἀκολουθίες εἶναι πολλὰ καὶ πρέπει νὰ διαβάζονται μὲ τρόπο ποὺ νὰ διευκολύνει τὴν κατανόησή τους. Τὰ ἱερὰ εὐαγγέλια, οἱ προφητεῖες, οἱ ψαλμοί, ὅλα διαβάζονται. Τόσο οἱ Ἱερεῖς ὅσο καὶ οἱ Ἱεροψάλτες, ἐπιβάλλεται νὰ προσέξουν πολὺ στὴν καλὴ καὶ κατ' ἔννοια ἀπόδοση τῶν ἱερῶν κειμένων. Ὅπου ὁ Ἱεροψάλτης δὲν ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἀναγνώσει σωστά, ἄς ἀφήσει τὸ ἔργο αὐτὸ σὲ ἄλλο ἐνορίτη ποὺ μπορεῖ νὰ τὸ ἐπιτελέσει ὀρθά. Διευκολύνει τὴν τέλεση τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν νὰ ὑπάρχει τακτικὸς Ἀναγνώστης, μὲ σωστὴ ἄρθρωση λόγου καὶ ἀνάγνωση. Ὑπάρχουν στὶς Ἐνορίες μας Χριστιανοί, ποὺ ἔχουν προϋποθέσεις γι' αὐτὴ τὴν διακονία. Βοηθήσατέ τους νὰ καταρτισθοῦν καὶ ἐνθαρρύνάτέ τους νὰ ἀναλάβουν τὴν ὑπεύθυνη αὐτὴ διακονία.

στ'. Τὰ Μικρόφωνα

Ρυθμίστε τὰ μικρόφωνα νὰ λειτουργοῦν σωστὰ καὶ χρησιμοποιεῖστε τα γιὰ νὰ διευκολύνετε τοὺς πιστοὺς νὰ προσευχηθοῦν. Τὰ ἀρύθμιστα μικρόφωνα εἶναι μάλιστα γιὰ τοὺς ἐκκλησιαζομένους καὶ ἀλλοιώνουν τὸ ἥθος τῆς θείας Λατρείας.

3. Εὐταξία

Ἡ εὐταξία διευκολύνει τοὺς προσευχομένους πιστοὺς κατὰ τὴν τέλεση τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Γι' αὐτὸ ἐπιβάλλεται ἰδιαίτερη

μέριμνα, ὥστε ὅλοι νὰ συμμορφώνονται στὶς ὁδηγίες τῶν Ἐφημερίων

ά . Οἱ κ. κ. Ἐκκλησιαστικοὶ Ἐπίτροποι καλοῦνται νὰ συμβουλευθοῦν τοὺς Ἐφημερίους τοὺς γιὰ κάθε λεπτομέρεια, ποὺ ἔχει σχέση μὲ τὴν τήρηση τῆς τάξεως μέσα στὸν ἱερὸ Ναό. Πολλὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ἔγκαιρη ἐπέμβασή τους καὶ κυρίως ἀπὸ τὴν ἔγκαιρη πρόβλεψη.

β'. Τό καθῆκον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτρόπων εἶναι, νὰ κατευθύνουν τοὺς ἐκκλησιαζομένους μὲ εὐγένεια πρὸς τίς θέσεις τους, νὰ προλαμβάνουν κάθε ἀταξία, νὰ ἐπιβλέπουν τὰ παιδιὰ καὶ νὰ ἐπιλαμβάνονται τῆς ἀντιμετωπίσεως κάθε ζητήματος, ποὺ δημιουργεῖται ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ κατὰ τὴν διάρκεια, ποὺ τελοῦνται οἱ Ἱερὲς Ἀκολουθίες. Μὲ καλὸ τρόπο, χωρὶς φωνές, χωρὶς θυμοὺς καὶ ἔριδες, νὰ προσφέρουν τίς καλὰς ὑπηρεσίες τους στὴν εὐταξία τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ.

γ . Οἱ Ἱερεῖς ὀφείλετε νὰ κινεῖσθε ἱεροπρεπῶς ἐντὸς τοῦ Ναοῦ κατὰ τὴν διάρκεια ποὺ τελοῦνται οἱ Ἱερὲς Ἀκολουθίες. Δὲν πρέπει π. χ. νὰ βγαίνετε ἀπὸ τὸ ἅγιο Βῆμα, ντυμένοι μάλιστα μὲ τὰ ἱερὰ ἄμφια, καὶ νὰ διασχίζετε τὸν ναό, νὰ μεταβαίνετε στὸ παγκάρι, νὰ δίνετε ὁδηγίες ἢ νὰ διορθώνετε ἀταξίες. Αὐτὸ ἀπαγορεύεται ἀπολύτως. Ὅ,τι θέλετε νὰ πεῖτε στοὺς Ἱεροψάλτες, στοὺς Ἐπιτρόπους καὶ στοὺς Νεωκόρους φροντίσατε νὰ τὸ πεῖτε πρὶν ἀπὸ τὴν ἔναρξη τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Συνεννοηθεῖτε ἐγκαίρως,

ὥστε νὰ ἀποφεύγονται ἄσκοπες κινήσεις, φωνασκίες καὶ παρατηρήσεις κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας.

δ . Πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι μὲ τὴν τέλεση κάθε Ἱερῆς Ἀκολουθίας ἡ λατρεύουσα κοινότητα προσεύχεται στὸν Θεὸ καὶ τοῦ προσφέρει ὕμνο εὐχαριστίας. Αὐτὸ τὸ ἔργο, ἐπειδὴ εἶναι καθολικὸ προηγεῖται κάθε ἄλλου, ὅπως εἶναι ἡ προσκύνηση εἰκόνων ποὺ γίνεται ὡς προσωπικὴ εὐλάβεια, σύμφωνα μὲ τὶς ὑποδείξεις τῶν Ἐφημερίων καὶ τὴν καθοδήγηση καὶ ἐπίβλεψη τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτρόπων.

4. Πνευματικὴ οἰκοδομὴ καὶ συμμετοχὴ τῶν πιστῶν

Γιὰ τὴν πνευματικὴ οἰκοδομὴ τῶν πιστῶν καὶ τὴν συνειδητὴ συμμετοχὴ τοὺς στίς Ἱερές Ἀκολουθίες τῶν σωτηριωδῶν γεγονότων τοῦ Θεοῦ Πάθους καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔχουμε ἐκδόσει πνευματικὰ βοηθήματα ποὺ τίθενται στὴν διάθεσή σας γιὰ νὰ τα ἀξιοποιήσετε ποιμαντικά.

Πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτὸ χρησιμοποιεῖστε καὶ τὰ βοηθήματα ποὺ ἔχει ἐκδόσει ἡ Ἱερά Μητρόπολή μας:

ἀ . «Καὶ ἐγὼ πρὸς Σέ ἔρχομαι»

β . «Μεγάλῃ Ἑβδομάδα»

γ . «Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τῆς ἐπιγείου ζωῆς τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ»

- δ .«Ὁ Σταυρός στόν οὐρανό»
έ .«Ἰδού ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα»
στ .«Ὁ σταυρικός θάνατος τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ»
ζ . «Ἡ πνευματικότητα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος»
ή .«Τό θεῖον Πάθος»
θ .«Μεγαλοβδομαδιάτικα. Συμπορευθῶμεν αὐτῷ»
ί . «Ζωοποιός νέκρωση»
ιά . «Εἰσοδικό στήν περίοδο τοῦ Τριωδίου»
ιβ . «Εἰσοδικό στήν Μεγάλη Ἑβδομάδα».
ιγ . «Καταγγέλων τό μαρτύριον τοῦ Θεοῦ»
ιδ .«Ὁ Ἐνδοξος Κύριος Ἰησοῦς Χριστός»
ιέ .«Ἀβεβαιότητες καί βεβαιότητες»
ιστ .«Ἡ ἐπαγγελία τοῦ Πατρός»
ιζ .«Ὁ Χριστός μεθ' ἡμῶν»
ιή .«Ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»
ιθ . «Ἀναμένοντας τήν ἔλευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

Οἱ πιστοί δύνανται νά ἐνημερωθοῦν γιά τό Πρόγραμμα Χοροστασιῶν μας στήν ιστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας.

Β . ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

Εἰσερχόμαστε στήν παροχή εἰδικῶν ὁδηγιῶν γιά τήν τέλεση τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν αὐτῆς τῆς Ἑβδομάδος τῶν Παθῶν.

1. Ἀκολουθίες Νυμφίου

α . Θυμίαμα με τὸ «Κατζίον»

Στό «Ἐπακοῦσαι σου Κύριος...» ποὺ ἀπαγγέλλεται ἀπὸ τὸν Ἀναγνώστη ἀργῶς καὶ ἐμμελῶς - δηλαδὴ ὅπως ὁ Ἀπόστολος- ὁ Ἱερέας με μῶβ ἢ μαῦρο ἐπιτραχήλιο καὶ φαιλόνιο θυμιάζει με τὸ «κατζίον» τὴν ἁγία Τράπεζα, τὶς εἰκόνες τοῦ Τέμπλου καὶ τὸν λαό. Προπορεύονται αὐτοῦ δύο παιδιὰ με λαμπάδες, ποὺ πρέπει νὰ γνωρίζουν καλὰ τὴν διαδρομὴ ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν μέσα στὸν Ναό, ὥστε νὰ μὴν δημιουργεῖται σύγχυση. Ὁ Ἱερέας πρέπει νὰ τὰ διδάξει τὴν διαδρομὴ ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, ἐπίσης τὸ πῶς καὶ ποῦ θὰ ἴστανται.

Τὸ θυμιάτισμα με τὸ «κατζίον» θέλει τέχνη. Γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχετε, πρέπει νὰ ἐξασκηθεῖτε. Ὁ Ἱερέας κινεῖ ρυθμικὰ καὶ ἤρεμα τὸ «κατζίον» κάνοντας τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, ὥστε νὰ ἀκούγεται ὁ ἦχος τῶν κωδωνίσκων χωρὶς νὰ ἐνοχλεῖ.

β . Λιτανεία ἱερῶν Εἰκόνων

Τὸ ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων γίνεται ἡ λιτανεία τῆς ἱερᾶς εἰκόνας τοῦ Νυμφίου, ὡς ἐξῆς· Μόλις ὁ Ἱεροψάλτης ἀρχίσει νὰ ψάλει τὸ «Ἰδοὺ, ὁ Νυμφίος ἔρχεται...» ὁ Ἱερέας, φορώντας φαιλόνιο, ἀφοῦ προηγουμένως θυμιάσει τὴν ἱερὰ εἰκόνα τοῦ «Νυμφίου» ἢ ὁποία εὐρίσκεται στὴν ἁγία Τραπέζα, τὴν ἀναλαμβάνει στὰ χέρια του, τὴν ἐπιδεικνύει πρὸς τὸν λαό, καὶ

προπορευομένων λαμπαδούχων, ἑξαπτερύγων καὶ τοῦ θυμιατοῦ, ἀρχίζει νὰ τὴν λιτανεύει κινούμενος ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς ἁγίας Τραπέζης, πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ γύρω ἀπὸ αὐτή, κατευθύνεται πρὸς τὴν βορεινὴ θύρα τοῦ ἱεροῦ Βήματος καὶ ἐξερχόμενος διασχίζει λιτανευτικὰ καὶ ἀργὰ ὅλο τὸν ἱερὸ Ναὸ τὸ δεξιὸ καὶ ἀριστερὸ κλίτος. Πρὸς διευκόλυνση τῆς πορείας τῆς λιτανείας πρέπει νὰ διδάξετε εἴτε τὰ παιδιὰ εἴτε ἓνα Ἐκκλησιαστικὸ Ἐπίτροπο, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ προπορεύεται. Οἱ λοιποὶ Ἐφημέριοι ποὺ εἶναι παρόντες στὴν Ἱερὰ Ἀκολουθία, ἀκολουθοῦν τὴν λιτανεία φοροῦντες τὰ ἄμφια τους, ἀσκεπεῖς, κρατοῦντες ἀναμμένη λαμπάδα. Ὁ Ἱερέας μὲ τὴν εἰκόνα περιέρχεται τὸν Ναὸ καὶ ὅταν φθάσει στὸν Σολέα τὴν ἀποθέτει στὸ εὐπρεπισμένο δισκέλιο ποὺ ἔχει ἐν τῷ μεταξὺ τοποθετηθεῖ ἐκεῖ. Τὴν θυμιάζει, καὶ ἀφοῦ κάνει 3 μετάνοιες, τὴν προσκυνεῖ, καὶ ἀποχωρεῖ στὸ ἅγιο Βῆμα.

γ'. Ἡ προσκύνηση τῶν ἱερῶν Εἰκόνων

Τὸ προσκύνημα τῆς εἰκόνας τοῦ Νυμφίου ἀπὸ τοὺς πιστοὺς θὰ γίνῃ μετὰ τὸ τέλος τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας. Ἐντεταλμένοι ἐνορίτες θὰ πρέπει νὰ φυλάσσουν τὶς εἰσόδους τοῦ Σολέα ὑποδεικνύοντας στοὺς πιστοὺς νὰ παραμείνουν στίς θέσεις τους γιὰ νὰ ἀποφευχθεῖ ἡ ἀταξία καὶ ἡ ἀκαταστασία. Ὑποχρεούμεστε νὰ καταρτίσουμε τοὺς πιστοὺς νὰ ἀποκτήσουν λειτουργικὴ ἀγωγή καὶ «*πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος*» (πρὸς Τιμόθεον Α' γ', 15).

Μετὰ τὴν Ἱερὰ Ἀκολουθία, τὸ βράδυ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, τὸ προσκυνητὰρι μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ στὴν οἰκεία θέσῃ στὴν εἴσοδο τοῦ κυρίως Ναοῦ, ὥστε νὰ προσκυνοῦν οἱ πιστοὶ προσερχόμενοι στὶς Ἱερές Ἀκολουθίες τὶς ἐπόμενες ἡμέρες, χωρὶς νὰ ἐνοχλοῦν.

Στοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς ποὺ θὰ χοροστατήσουμε σὲ Ἱερὰ Ἀκολουθία Νυμφίου, τὸ προσκυνητὰρι μὲ τὴν εἰκόνα πρέπει νὰ εὐρίσκεται στὸν Σολέα γιὰ νὰ προσκυνήσουμε στό «Αἰνεῖτε...».

δ . Ἡ ἀνάγνωση τῶν εὐαγγελικῶν περικοπῶν

Τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τῶν Ὁρθρων καὶ τῶν Προηγιασμένων ἀναγινώσκεται ἀπὸ τὴν Ὡραία Πύλη εὐκρινῶς καὶ μὲ ἔννοια. Ἀπαγορεύουμε τὴν ψαλτὴ ἀπόδοση τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος, διαρκούσης τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδας. Ἀπαγγέλλονται ἐμμελῶς τὸ 12ο Εὐαγγέλιο τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ὁρθρου τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, τῶν Ἀχράντων Παθῶν, τὸ ἑσπέρας τῆς Μεγάλης Πέμπτης, τὸ τέλος τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἑσπερινοῦ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου τῆς Ἀποκαθηλώσεως τὸ πρωὶ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, γιὰ νὰ δοθεῖ ἀρκετὸς χρόνος στὴν Ἀποκαθήλωση τοῦ Ἑσταυρωμένου καὶ τὸ Εὐαγγέλιο τῆς θείας Λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Ὁ Ἱερέας ἀναγινώσκοντας μὲ κατάνυξη τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο φέρει ἐπιτραχήλιο καὶ φαιλόνιο. Ὁ Διάκονος, κατὰ μὲν τὶς Ἱερές Ἀκολουθίες τοῦ Νυμφίου στέκεται δεξιὰ τοῦ Ἱερέα ποὺ ἀπαγγέλλει ἀπὸ τὴν Ὡραία Πύλη τὸ ἱερὸ

Εὐαγγέλιο, κατὰ δὲ τὶς Προηγιασμένες ἀπαγγέλλει αὐτὸς τὸ ἱερὸ
Εὐαγγέλιο ἀπὸ τὸν ᾠδῶνα.

ἐ . Τὸ θυμίαμα τῆς ἑωδῆς τοῦ Κανόνος

Στὴν ἑωδῆ τοῦ Κανόνος ὁ Ἱερέας ἢ ὁ Διάκονος, θυμιάζει
κανονικὰ μὲ τὸ σύνηθες θυμιατό.

στ . Προσκύνηση τῆς ἱερᾶς Εἰκόνος ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα

Στὸ «Αἰνεῖτε...» τῶν Αἰνῶν, ὅπου χοροστατεῖ Ἀρχιερέας,
κατέρχεται ἀπὸ τὸν Ἀρχιερατικὸν θρόνον καὶ προσκυνεῖ τὴν εἰκόνα
τοῦ Νυμφίου ἢ ὅποια εὐρίσκεται στὸν Σολέα. Πρὸς τοῦτο ἐγκαίρως,
καὶ ἐνῶ ψάλλεται τὸ «Πᾶσα πνοή...», ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ ἅγιο Βῆμα ὁ
Ἀρχιδιάκονος μὲ τρικέρι καὶ ὁ β΄ διάκονος μὲ δικέρι καὶ στέκονται
δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου. Τὸ αὐτὸ πράττουν
καὶ ὅλοι οἱ συμμετέχοντες στὴν Ἱερὰ Ἀκολουθία Πρεσβύτεροι
ποιήσαντες σχῆμα. Μόλις ὁ Πρωτοψάλτης τελειώσει τὸ «Πᾶσα
πνοή...» ἀρχίζει ὁ Λαμπαδάριος τὸ «Αἰνεῖτε...» σὲ ἀργὸ μέλος
Ἰακώβου τοῦ Πρωτοψάλτου. Τότε ὁ Ἀρχιερέας κατέρχεται ἀργὰ
ἀπὸ τὸν θρόνον καὶ προπορευομένων τῶν Διακόνων κατευθύνεται
πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου καὶ προσκυνεῖ αὐτὴν κάνοντας τρεῖς
μετάνοιες. Τελειώνοντας τὴν προσκύνηση, λαμβάνει τὸ τρικέρι καὶ
ἀρχίζει νὰ εὐλογεῖ τὸν λαόν, τοῦ δεξιοῦ Ἱεροψάλτου ψάλλοντος
ἥπια τὸ «Εἰς πολλά ἔτη». Ἐπιστρέφει στὸν θρόνον σχεδὸν
ταυτόχρονα μὲ τὸ τέλος τοῦ «Αἰνεῖτε...». Τότε οἱ Ἱερεῖς ποιήσαντες

σχῆμα, μεταβαίνουν πρὸ τῆς Εἰκόνας, κάνουν 3 μετάνοιες, προσκυνοῦν ἀνὰ δύο, κάνουν ἄλλες 3 μετάνοιες καὶ ἀφοῦ ἔρθουν πρὸ τοῦ θρόνου ποιοῦν σχῆμα καὶ ἀπέρχονται στὸ ἅγιο Βῆμα.

ζ . Τὰ τροπάρια τῶν Αἰνῶν

Τὰ τέσσερα τροπάρια τῶν Αἰνῶν, ψάλλονται ὅλα χωρὶς περικοπές, ὡς ὀρίζει τὸ «*Τυπικόν*» Ὅπου πρέπει νὰ ψαλοῦν δύο φορές, νὰ ψαλοῦν, ὡς προελέχθη.

ή . Τὸ κήρυγμα

Τὸ κήρυγμα γίνεται συνήθως μετὰ τὰ «*Πληρωτικά*» καὶ πρὶν ἀπὸ τὰ «*Ἀπόστιχα*». Εὐνόητον, ὅτι τὸ κήρυγμα τῶν ἡμερῶν αὐτῶν πρέπει νὰ εἶναι ὀλιγόλεπτο, σὲ τόνο ἥπιο, χωρὶς ρητορισμοὺς καὶ ἔντονες φωνές, ἐποικοδομητικό, ἐπίκαιρο καὶ κατανυκτικό. Χρειάζεται ἔμπνευση, βίωμα, θεολογικὴ κατάρτιση, προσευχὴ καὶ προετοιμασία.

2. Προηγιασμένες

Τὸ πρωῒ τῆς Μεγάλης Δευτέρας, Μεγάλης Τρίτης καὶ Μεγάλης Τετάρτης τελοῦνται Προηγιασμένες. Κατ' αὐτές καλὸ εἶναι νὰ προτρέψετε μὲ ἀνακοινώσεις νὰ κοινωνήσουν τὰ μικρὰ παιδιά, οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ ἡλικιωμένοι. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ γίνῃ σχετικὴ ἐνημέρωση τῶν πιστῶν ἐγκαίρως.

3. Μεγάλη Τετάρτη

ά . Τὸ ἅγιο Εὐχέλαιο τελεῖται κανονικὰ τὸ ἀπόγευμα τῆς Μεγάλης Τετάρτης τὴν ὠρισμένη ὥρα, ἀπὸ τοὺς Ἐφημερίους τῆς Ἑνορίας.

β . Ἡ Ἱερὴ Ἀκολουθία τοῦ Νιπτῆρος τὸ ἑσπέρας τῆς Μεγάλης Τετάρτης θὰ τελεσθεῖ κανονικά. Στό «*Ὅτε οἱ ἔνδοξοι Μαθηταί...*» λιτανεύεται ἡ εἰκόνα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ἀπαράλλακτα, ὅπως ἡ εἰκόνα τοῦ Νυμφίου τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων ἑσπέρας.

4. Μεγάλη Πέμπτη

ά . Τὸ πρωῒ τῆς Μεγάλης Πέμπτης τελεῖται ἡ θεία Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου μὲ ἄμφια λαμπρά, ὅχι πένθιμα. Κατὰ προτίμηση κόκκινα. Στὶς Ἑνορίες μας τελοῦνται δύο θεῖες Λειτουργίες, κατὰ τὸ καθορισμένο πρόγραμμα.

Ἐπειδὴ τὴν ἡμέρα αὕτῃ, ὅπως καὶ αὕτῃ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, προσέρχονται ἀθρόα οἱ πιστοὶ νὰ μεταλάβουν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, πρέπει νὰ ἐντείνουμε τὴν μέριμνά μας, ὥστε νὰ κατηχήσουμε σωστὰ τοὺς πιστοὺς μας νὰ γνωρίσουν τὴν οὐσία τοῦ Μυστηρίου αὐτοῦ καὶ νὰ συμμετέχουν σὲ αὐτό «*μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης*».

β . Ἡ θεία Λειτουργία τελεῖται συνημμένως στὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ. Ἡ εἴσοδος γίνεται μὲ τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο.

γ . Τὸ ἐκτενὲς εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα ἀναγιγνώσκεται χύμα.

δ . Ὅσοι Ἐφημέριοι θὰ ἐτοιμάσουν Ἅγιο Ἄρτο, γιὰ νὰ κρατηθεῖ στοῦ Ἀρτοφόριου, πρέπει νὰ προσέξουν, ὥστε νὰ ολοκληρωθεῖ τὸ ἔργο τους μὲ εὐλάβεια. Γιὰ τὸν τρόπο ἀφυγράνσεως ἢτοι ἐψήσεως τοῦ Ἁγίου Ἄρτου ἔχουμε δώσει σχετικές ὁδηγίες.

ε . Στὴν Ἀκολουθία τῶν Ἀχράντων Παθῶν τὰ «Ἀντίφωνα» ψάλλονται σὲ γοργὸ ρυθμό, εἰρμολογικό. Τὰ εὐαγγελικά ἀναγνώσματα διαβάζονται ὅλα ἀπὸ τὴν Ὁραία Πύλη, πλην τοῦ τελευταίου ποὺ ψάλλεται. Μετὰ ἀπὸ κάθε Εὐαγγέλιο ὁ Ἱεροψάλτης λέγει· *«Δόξα τῇ μακροθυμίᾳ Σου Κύριε, δόξα σοι»*. Μόνο μετὰ τὸ 12ο λέγει· *«Δόξα Σοι Κύριε, δόξα Σοι»*.

στ . Ἡ ἔξοδος τοῦ Ἐσταυρωμένου γίνεται ὡς ἑξῆς:

Ὁ προεξάρχων τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας Ἱερέας προετοιμάζει τὸν Ἐσταυρωμένο γιὰ τὴν λιτανεῖα ποὺ ἔχει μετακινηθεῖ προηγουμένως ἀπὸ τὴν μόνιμη θέση του, ἔχει ξεσκονισθεῖ καλὰ καὶ ἔχει τοποθετηθεῖ ὀρθίος στὸν τοῖχο μέσα στοῦ ἱεροῦ Βῆμα. Ὁ Ἱερέας, φέροντας ἐπιτραχήλιο καὶ φαιλόνιο, λαμβάνει τὸν Σταυρὸ μετὰ τὸ εἶ Εὐαγγέλιο στοῦ ἱεῖ «Ἀντίφωνο» καὶ τὸν τοποθετεῖ μπροστὰ στὴν ἁγία Τραπέζα μὲ μέτωπο πρὸς τὸν λαό. Καθὼς οἱ Ἱεροψάλτες ψάλλουν τὰ τροπάρια τοῦ οἰκείου «Ἀντιφώνου», ὁ Ἱερέας θυμιάζει τὸν Σταυρό, ποὺ στηρίζεται στὴν ἁγία Τράπεζα ἢ ὑποβαστάζεται ἀπὸ ἕτερο Συνεφημέριό του. Μετὰ τὸ θυμίαμα κάνει 3 μετάνοιες καὶ προσκυνεῖ τὸν Ἐσταυρωμένο. Ὅταν οἱ Ἱεροψάλτες τελειώσουν καὶ τὸ τελευταῖο τροπάριο τοῦ «Ἀντιφώνου» καὶ

ἐπικρατεῖ ἀπόλυτη σιγή, ὁ Ἱερέας ἀφήνει λίγα δευτερόλεπτα σιωπῆς νὰ περάσουν καὶ ἀρχίζει σιγά-σιγά νὰ ἀπαγγέλλει τὸν ἀστίχο τοῦ τροπαρίου «*Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου...*» τρεῖς φορές κρατώντας χρονικὴ ἀπόσταση τῆς μιᾶς ἀπὸ τὴν ἄλλη. Καλὸ εἶναι νὰ συγχρονισθεῖ τὴν ὥρα αὕτῃ καὶ ἡ κρούση τῆς καμπάνας, ὥστε νὰ κτυπᾷ πένθιμα στὴν διάρκεια τῶν διακοπῶν τῆς φωνῆς τοῦ Ἱερέως καὶ σὲ ὅλη τὴν διάρκεια τῆς λιτανείας τοῦ Ἑσταυρωμένου μέσα στὸν ἱερὸ Ναό. Λέγοντας ὁ Ἱερέας γιὰ τρίτη φορὰ τὰ «*Σήμερον κρεμᾶται...*» σηκώνει τὸν Σταυρὸ, στρέφεται πρὸς τὸν λαὸ καὶ τὸν ἐπιδεικνύει καὶ ἀρχίζει νὰ τὸν λιτανεύει, πηγαίνοντας δεξιὰ καὶ γύρω-γύρω ἀπὸ τὴν ἀγία Τράπεζα πρὸς τὴν βορεινὴ θύρα τοῦ ἁγίου Βήματος. Ἀπαγγέλλει ἀργά-ἀργὰ καὶ μὲ διακοπές, ὑπολογίζοντας νὰ ὁλοκληρώσει τὴν ἀπαγγελίαν, ὅταν θὰ ἔχει διασχίσει ὅλο τὸν Ναὸ καὶ θὰ ἔχει φθάσει στὸν Σολέα. Προηγούμενοι τοῦ Ἱερέως οἱ λαμπαδοῦχοι, τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ τὸ θυμιατό. Ὄταν φθάσουν στὸν Σολέα, τοποθετεῖ τὸν Σταυρὸ στὴν ἐτοιμασμένη θέση καὶ καθὼς οἱ Ἱεροψάλτες ἐπαναλαμβάνουν ψαλτὰ τὸ «*Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου ...*» θυμιάζει. Στὸ «*Προσκυνοῦμέν σου τὰ Πάθη Χριστέ*» ὁ Ἱερέας κάνει σεμνοπρεπῶς 3 μετάνοιες καὶ προσκυνεῖ τὸν Ἑσταυρωμένο καὶ ἀποχωρεῖ μέσα στὸ ἅγιο Βῆμα.

ζ . Ἡ προβλεπομένη δισκοφορία διεξάγεται μετὰ τὸ πέμπτο Εὐαγγέλιο κατὰ τὴν διάρκεια πού θὰ ψάλλονται τὸ *ἰγ* καὶ τὸ *ιδ* Ἀντίφωνο καὶ πρό τοῦ *ιέ* Ἀντιφώνου «*Σήμερον κρεμᾶται...*». Ἐνημερῶστε τοὺς Ἱεροψάλτες νὰ δώσουν τὸν ἀπαιτούμενο χρόνο

στούς ἐπιτρόπους πού θά περιφέρουν τόν δίσκο νά ὁλοκληρώσουν τήν διακονία τους ἐγκαίρως.

ή . Ἡ προσκύνηση τοῦ Ἑσταυρωμένου ἀπό τοὺς πιστοὺς νά γίνει μετὰ τὸ τέλος τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας. Πρὸς τοῦτο θὰ ἐπαναληφθεῖ καὶ ἐδῶ ὅ,τι προελέχθη γιὰ τὴν προσκύνηση τῆς εἰκόνας τοῦ Νυμφίου. Δηλαδή ἐντεταλμένοι ἐνορίτες θὰ κρατοῦν τὶς θύρες τοῦ Σολέα κλειστὲς καὶ δέν θὰ ἐπιτρέπουν τὴν εἴσοδο ὁ αὐτὸν γιὰ προσκύνηση. Ὡς ἐτσι θὰ ὑπάρξει τάξη καὶ ἡσυχία.

θ . Τὸ στόλισμα τοῦ Ἐπιταφίου πρέπει νά γίνει ἀπὸ εὐσεβεῖς γυναῖκες τῆς Ἑνορίας. Ἀποφύγετε τὶς δαπάνες γιὰ ἐξεζητημένους δαπανηροὺς στολισμούς. Οἱ συνθῆκες τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως δέν ἐπιτρέπουν προκλητικὲς σπατάλες.

5. Μεγάλη Παρασκευή

ά . Ἡ ἱερὰ Ἀκολουθία τῶν Μεγάλων καὶ Βασιλικῶν Ὠρῶν ἀρχίζει στὶς 8.00 π. μ. Κάθε Ὠρὰ διαρκεῖ 0.30΄. Οἱ Μεγάλες Ὠρὲς θὰ τελειώσουν στὶς 10.00 π. μ. Ταυτόχρονα θὰ ἀρχίσει ὁ Ἑσπερινὸς τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ἢ τῆς Ἀποκαθλώσεως. Ὁ Ἑσπερινὸς διαρκεῖ δύο ὥρες καὶ θὰ τελειώσει στὶς 12 μ. Κατὰ τὸν Μέγα Ἑσπερινὸ ἡ ἁγία Τράπεζα καὶ οἱ Ἱερεῖς φοροῦν ἄμφια λαμπρά, ὄχι πένθιμα. Ἡ Ἐκκλησία δέν πενθεῖ πλέον. Ὁ Κύριος, μετὰ τὸ «Τετέλεσται», εἶναι πλέον Νικητής. Εἶναι ὁ «Βασιλεὺς τῆς δόξης».

β . Τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ εἴθισται κατὰ τὴν Ἀποκαθήλωση, ἡ ὁμιλία νὰ ἐκφωνεῖται εὐθὺς μετὰ τὰ παλαιοδιαθηκικὰ ἀναγνώσματα τοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ πρὸ τοῦ Ἀποστόλου. Πρόκειται γιὰ ὁμιλία, ἡ ὁποία ἐνέχει μὲν ἄρκετὸ συναισθηματικὸ στοιχεῖο, ὅμως προσφέρει καὶ στερεὰ διδαχὴ στοὺς ἀκούοντες. Τὸ κήρυγμα λοιπὸν τῆς Μεγάλῃ Παρασκευῇς πέραν τοῦ λυρισμοῦ, ἀπαιτεῖ συγκεκριμένες θέσεις, καὶ μικρὴ διάρκεια. Φροντίστε ὅσοι προτίθεσθε νὰ μιλήσετε, νὰ προετοιμασθεῖτε καλά.

γ . Ἡ δυσκοφορία στὴν Ἱερὰ Ἀκολουθία τῆς Ἀποκαθηλώσεως διεξάγεται λεγομένων τῆς Ἑκτενοῦς καὶ τῶν *Πληρωτικῶν*. Ὁ Ἱερέας κάνει τὴν σχετικὴ ἀνακοίνωση καὶ οἱ ἐντεταλμένοι συνεργάτες εἶναι ἔτοιμοι, χωρὶς καθυστέρηση, νὰ ὁλοκληρώσουν τὸ ἔργο τους πρὸ τῆς λιτανείας τοῦ Ἐπιταφίου.

δ . Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἐπιταφίου Θρήνου τὸ ἐσπέρας τελεῖται στοὺς Ναοὺς μὲ τὰ φῶτα ὅλα ἀναμμένα καὶ ἄμφια λαμπρά. Ὁ Ἱερέας καὶ ὁ Διάκονος ἐνδύονται στὸν Κανόνα ἅπασα τὴν ἱερατικὴ στολή. Ὄταν ψάλλονται τὰ Ἑγκώμια, ὁ Ἱερέας εὐρίσκεται πρὸ τοῦ Ἐπιταφίου. Στὴν ἀρχὴ κάθε στάσεως, ὁ Ἀρχιερέας ἢ ὁ Ἱερέας θυμιάζει τὸν Ἐπιτάφιο καὶ τοὺς πιστοὺς, καὶ στό «*Ἐρραναν τὸν Τάφον*» ραντίζει τὸν Ἐπιτάφιο μὲ ἀρώματα καὶ ἄνθη καὶ ὅλους τοὺς ἐκκλησιαζομένους, περιερχόμενος τὸν ἱερὸ Ναό.

έ . Για τὴν περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου νὰ ἐνημερώσετε ἐγκαίρως τὴν Ἀστυνομία γιὰ τὸ δρομολόγιο ποὺ θὰ ἀκολουθήσετε, ὥστε νὰ λάβει τὰ ἀπαραίτητα μέτρα τάξεως καὶ κυκλοφορίας τῶν ὀχημάτων.

στ΄. Μετὰ τὴν περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου καὶ τὴν ἐναπόθεση τοῦ στὴν ἁγία Τραπέζα, τοποθετεῖται στὸ Κουβούκλιο τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο, ὥστε αὐτὸ νὰ προσκυνεῖ ὁ λαός, ποὺ συνεχίζει νὰ προσέρχεται γιὰ προσκύνηση τοῦ Ἐπιταφίου.

6. Μέγα Σάββατο

ά . Κατ' αὐτὸ ἐπίσης θὰ τελεσθοῦν δύο θεῖες Λειτουργίες στὶς Ἑνορίες μας γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν πιστῶν, ὅπως καὶ τὴν Μεγάλῃ Πέμπτῃ κατὰ τὸ ἰσχύον Πρόγραμμα.

β . Κατὰ τὸ «Ἀνάστα ὁ Θεός» κρούονται χαρμόсуна οἱ κώδωνες τοῦ Ναοῦ καὶ σκορπίζονται κατὰ τὴν τάξη τὰ βαῖα.

ΠΑΣΑ ἈΛΛΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΦΥΛΑΞΗ ΤΗΣ ΙΕΡΟΤΗΤΟΣ
ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

ΟΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΡΟΣ ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΣΜΟ
ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΒΛΗΤΕΣ

7. Τελετή, "Ορθρος καὶ θεία Λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως

ά . Στις 11 μ.μ. θα κρούσουν οι κώδωνες των ιερών Ναών χαρμόсуна και ο Ίερέας θα έκφωνήσει «Εύλογητός ό Θεός...» για να αρχίσει ή 'Ακολουθία τοῦ Μεσονυκτικοῦ με τὰ φωτα σβησμένα. Στις 11.30' μ. μ. αρχίζουν οι Ίεροψάλτες να ψάλλουν μέσα στο Ίερό τό «Ίδού σκοτία και πρωί...». Στις 11.40 μ. μ. ο Ίερέας θα ψάλλει τό «Δεῦτε λάβετε φῶς...» που επαναλαμβάνουν και οι Χοροί των Ίεροψαλτών. Ο Ίερέας από της Ώραιας Πύλης προσφέρει με την λαμπάδα του τὸ φῶς στους πιστούς για να ανάψουν τις δικές τους. Τὸ ἅγιο φῶς ο Ίερέας τὸ λαμβάνει από την ἀκοίμητη κανδήλα που καίει πίσω από την Ἀγία Τράπεζα. Στα 20 λεπτά που μεσολαβοῦν μέχρι της 12ης μεσονυκτίου, ο Ίερέας ἐπὶ κεφαλῆς πομπῆς κατευθύνεται πρὸς την ἐξέδρα, που εἶναι στημένη στό προαύλιο τοῦ Ναοῦ. Προπορεύονται οἱ λαμπαδοῦχοι, τὰ ἐξαπτέρυγα, τὸ λάβαρο και ή εἰκόνα της Ἀναστάσεως, κ.λπ. Στήν ἐξέδρα διαβάζεται τὸ προβλεπόμενο Εὐαγγελικό ἀνάγνωσμα, που εἶναι τὸ Δεύτερο Ἑωθινὸ και τὸ Ἀναστάσιμο μήνυμά μας και στις 12 ἀκριβῶς ο Ίερέας ἀπαγγέλλει τό «Δόξα τῇ ἁγίᾳ και ὁμοουσίῳ...» και ψάλλει τό «Χριστὸς Ἀνέστη...».

β . Ὁ δίσκος περιάγεται ἀπὸ τοὺς συνεργάτες της Ἑνορίας ἐγκαίρως, κατὰ την ή και θ ὡδὴ τοῦ Κανόνος, πρὸ τοῦ «Ίδὸν σκοτία και πρωί...»

γ . Ἀπὸ τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ νὰ ὑποδείξετε στοὺς πιστοὺς νὰ παραμείνουν στὴν ἀναστάσιμη θεία Λειτουργία.

δ . Συνεννοηθεῖτε μὲ τοὺς Ἱεροψάλτες σας γιὰ τὴν τήρηση τῶν κατωτέρω·

12 Μεσονυκτίου· Ἀκολουθία Ἀνάστασεως.

12-12.45´ πρωϊνή· Ὁ Ὅρθρος. Ὁ Κανόνας ἀρχίζει νὰ ψάλλεται ἤδη ἀπὸ τὴν ἐξέδρα καὶ καθὼς ἡ πομπὴ ἐπιστρέφει στὸν Ἱερὸ Ναό.

12.45 - 2.00 πρωϊνή· Ἡ Θεία Λειτουργία.

ε . Τὸν Κατηχητικὸ Λόγο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου θὰ ἀναγνώσετε στὸ τέλος τοῦ Ὅρθρου, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς θείας Λειτουργίας.

8. Ἡ Ἀγάπη

Τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα στὶς 10.00 π.μ. θὰ τελεσθεῖ στὸν Μητροπολιτικὸ Ἱερὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Καισαριανῆς ὁ Ἑσπερινὸς τοῦ Πάσχα («Ἀγάπη»). Θὰ συμμετάσχετε ὅλοι, Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι. Πρὸς τοῦτο θὰ ἀφίχθεῖτε μέχρι τὶς 9.30 π.μ. στὸν Μητροπολιτικὸ Ἱερὸ Ναὸ γιὰ νὰ ἐνδυθεῖτε.

Στοὺς ἐνοριακοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς ὁ Ἑσπερινὸς τῆς Ἀγάπης θὰ γίνῃ τὸ ἀπόγευμα τὴν ὠρισμένη ὥρα.

9. Τὸ Πασχαλινὸ Μήνυμά μας

Συνημμένως ἀποστέλλουμε καὶ τὸ Πασχάλιο Μήνυμα γιὰ νὰ τὸ ἀναγνώσετε στὴν τελετὴ τῆς ἀναστάσεως ἀπὸ τὴν ἐξέδρα.

10. Γιὰ τὴν ὁργάνωση τῆς διακονίας μας κατὰ τὴν Μεγάλη Ἑβδομάδα καὶ τὸ Πάσχα διαλαμβάνουν οἱ Ἐγκύκλιοι:

13 (Φ.1/3/264) 27.3.2001	159	(Φ.1/3/283)
29.3.2016		
34 (Φ.1/3/435) 27. 3.2004	171 (Φ.1/3/231) 15.3.2017	
48 (Φ.1/3/439) 8.4.2005	181 (Φ.1/3/232) 6.3.2018	
56 (Φ.1/3/352) 28.3.2006	198	(Φ.3/1/238)
26.03.2019		
66 (Φ.1/3/279) 12.3.2007	219	(Φ. 1/3/304)
06.04.2020		
77 (Φ.1/3/378) 1.4.2008	242	(Φ.1/3/242)
13.04.2021		
86 (Φ.1/3/339) 23.3.2009	257	(Φ.1/3/138)
11.03.2022		
98 (Φ.1/3/306) 20.3.2010	273	(Φ.1/3/119)
13.3.2023		
109 (Φ.1/3/366) 1.4.2011	291	(Φ.1/3/217)
25.04.2024		

119 (Φ.1/3/337) 21.3.2012	311 (Φ.1/3/87) 17.02.2025
128 (Φ.1/3/409) 4.4.2013	325
(Φ.1/3/74)20.02.2026	
139 (Φ.1/3/310) 20.3.2014	
149 (Φ.1/3/186) 6.3.2015	

Πατέρες και Άδελφοί

Εϋχομαι μὲ ἱερὴ κατάνυξη νὰ διέλθουμε τὶς ἅγιες ἡμέρες ἐπιτελοῦντες εὐαρέστως στόν Θεό τὴν ἱερὴ ἀποστολή μας ἀφοῦ γίνουμε μάρτυρες τῶν τοῦ Χριστοῦ Παθημάτων νὰ ἀναδειχθοῦμε καί κοινωνοί τῆς δόξης πού θά ἀποκαλυφθεῖ μελλοντικά, ὅπως αὐτοχαρακτηριζόταν ὁ ἀπόστολος Παῦλος *«μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός»* (Ἄ Πέτρου ἐ , 1)

Σὲ σὰς προσωπικῶς καὶ στὶς οἰκογένειές σας εϋχομαι νὰ ἔχετε τὴν εὐλογία, τὴν εἰρήνη καὶ τὴν χαρὰ τοῦ ἀναστάντος Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Καλή Ἀνάσταση καὶ Χρόνια Πολλὰ

Μετά πατρικῶν εὐχῶν καὶ ἀγάπης

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος & Ὑμηττοῦ Δανιήλ.

*